

General Algebraic Modeling System

(GAMS)

برنامه ریزی ریاضی :

مجموعه روشهای مربوط به **تحلیل مسائل بهینه سازی**

مسائل بهینه سازی :

مسائلی که در آنها تصمیم گیرنده می خواهد با تعیین مقدار برای یک مجموعه از متغیرها ، بعضی از معیارهای مطلوبیت (رضایت) را بهینه کند.

فرم کلی یک مسأله برنامه ریزی ریاضی

تابع هدف که حداکثر یا حداقل می شود

Optimize

$F(X)$

Subject To (s.t.)

$G(X) \in S1$

محدودیت ها

$X \in S2$

X : بردار متغیرهای تصمیم

$$\begin{aligned} \text{Max} \quad & Z = CX \\ \text{s.t.} \quad & AX \leq b \\ & X \geq 0 \end{aligned}$$

where $C_{1 \times n} = [c_1, c_2, \dots, c_n]$

$$X_{n \times 1} = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ x_n \end{bmatrix} \quad b_{m \times 1} = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \\ b_m \end{bmatrix} \quad A_{m \times n} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

فرمول بندی یک مسأله ساده :

Maximize $109X_1 + 90X_2 + 115X_3$ تابع هدف: حداکثر کردن درآمد خالص

Subject to: $X_1 + X_2 + X_3 \leq 100$ محدودیت زمین

$6X_1 + 4X_2 + 8X_3 \leq 500$ محدودیت نیروی کار

$X_1, X_2, X_3 \geq 0$ (non-negative)

محدودیت غیر منفی بودن مقدار متغیرها

ساختار یک مدل در GAMS : (اجزاء اصلی یک مدل در GAMS)

• Sets

۱- تعریف مجموعه‌ها

Declaration

بیان نام مجموعه‌ها

Assignment of members

بیان اجزاء هر مجموعه

• Data (Parameters, Tables, Scalars)

۲- معرفی داده‌ها

Declaration

Assignment of Values

• Variables

۳- معرفی متغیرها

Declaration

بیان نام متغیرها

Assignment of type

بیان نوع متغیرها

• Equations

۴- معرفی معادله‌ها

Declaration

بیان نام معادله‌ها

Definition

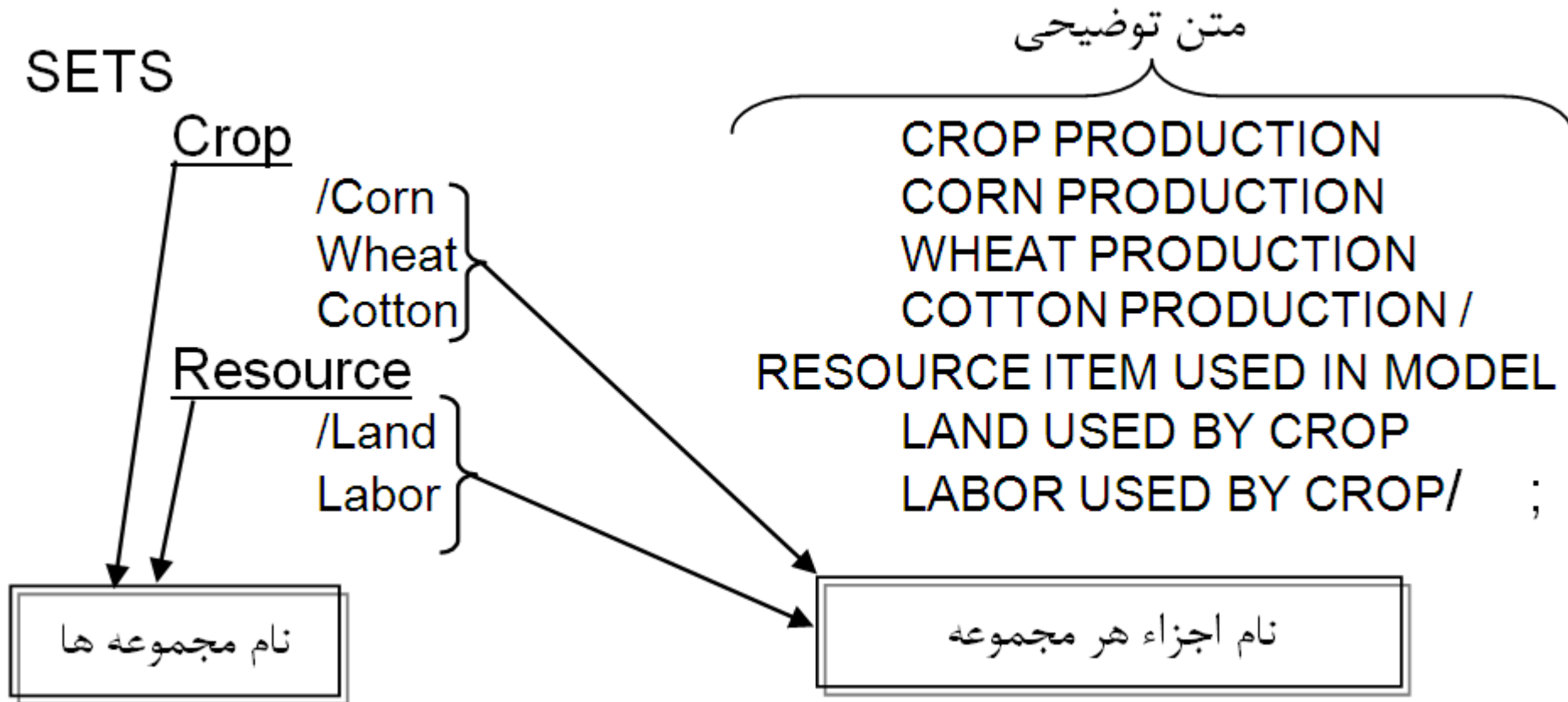
مشخص کردن ساختار معادله

• Model and Solve statements

۵- معرفی مدل و حل‌کننده آن

۱- تعریف مجموعه‌ها

در مدل‌های جبری اغلب با اندیس پائین روبرو می‌شویم. اندیس‌های پائین در GAMS با کمک مجموعه (SETS) نمایش داده می‌شوند. یک مجموعه (SET) دارای چند جزء مهم می‌باشد.

در GAMS می‌بایست در پایان هر بیان یا اظهار (Statement) نقطه ویرگول ; گذاشته شود. در صورتیکه علامت نقطه ویرگول در پایان هر بیان فراموش شود، پیغام Syntax Errors پس از کامپایل (ترجمه) برنامه نمایش داده می‌شود.

۲- وارد کردن داده ها:

در نرم افزار GAMS وارد کردن داده ها از طریق ۴ دستور متفاوت صورت می گیرد.

Scalar برای یک مقدار، **Parameter** برای بردارها و **Table** برای ماتریسها

1) Scalar

برای مواردی که وابسته به مجموعه (Set) نیستند

2) Parameters

برای بردارها

3) Tables

برای موارد ۲ یا بیشتر از دو بعد (ماتریسها)

4) Parameters

تخصیص به صورت مستقیم

-فرمت اساسی دستور SCALAR:

SCALAR **ItemName** **optional text** **/ value / ;**

Example:

SCALAR **LandAvailable** **Total Land** **/ 100 / ;**

– فرمت اساسی دستور :PARAMETERS

Basic format:

```
PARAMETER      ItemName(Set)      optional text
                / Element1 value ,
                Element2 value / ;
```

مثال :

```
PARAMETER      Revenue(Crop)      Revenues from crop production
                / Corn      109
                Wheat      90
                Cotton      115 /
```

```
ResourceAvailable(Resource)      Resource availability
                / Land      100
                Labor      500 / ;
```

فرمت اساسی دستور جدول (TABLE COMMAND)

فرم کلی :

```
TABLE      ItemName(set1 dep,set2dep)      optional text
           set2elem1                       set2elem2
set1 element1  value11                    value12
set1 element2  value12                    value22 ;
```

```
TABLE ResourceUse(Resource,crop)      resource used in the model
           CORN                          WHEAT                          COTTON → اجزاء مجموعه دوم
LAND      1                              1                              1
LABOR     6                              4                              8 ;
```


اجزاء مجموعه اول

فرمت اساسی دستور Direct assignment

فرم اساسی :

```
PARAMETER ItemName(set1dep,set2dep) optional text ;  
ItemName(set1dep,set2dep) = some expression ;
```

مثال :

```
PARAMETER CalcRevenue(Crop) Calculate revenues by crop ;  
CalcRevenue(Crop) = Revenue(Crop) * Production.L(Crop) ;
```

۳- تعریف متغیرها:

VARIABLE	VarName1(setdependency)	optional text
	VarName2(setdependency)	optional text
	... ;	

مثال :

VARIABLES

Profit **net income from crops ;**

POSITIVE VARIABLES

Production(crop) **Production by crop ;**

۴- معرفی معادله‌ها:

EQUATION	EquName1(setdependency)	optional text
	EquName2(setdependency)	optional text
	...	;
Example:		
EQUATIONS		
Objective	<i>Maximize farm income</i>	
ResourceEq(Resource)	<i>Resource Constraint</i>	;

ابتدا نام معادله ذکر شود سپس رابطه جبری مربوط به معادله مورد نظر نوشته شود.

برای تعیین رابطه جبری هر معادله می‌بایست سه جزء شامل سمت راست، سمت چپ و نوع رابطه مربوط به هر معادله (مساوی یا نامساوی) مشخص شود

لازم به ذکر است که قرار دادن دو نقطه .. بعد از نام معادله و قرار دادن نقطه ویرگول ; در پایان رابطه جبری هر معادله ضروری و اجباری می‌باشد

Objective..

Profit =E= SUM(Crop, Revenue(crop)* Production(Crop)) ;

ResourceEq(Resource)..

SUM(Crop, ResourceUse(Resource, Crop)*Production(Crop))

=L= ResourceAvailable(Resource) ;

=E=

برابر با

=L=

کوچکتر یا مساوی

=G=

بزرگتر یا مساوی با

۵- تعیین مشخصات مدل:

از دستور MODEL برای تعیین مشخصات مدلی که حل خواهد شد، استفاده می‌شود که شامل دو مرحله **تعیین نام مدل** و **تعیین نام معادلاتی** که در مدل خواهند بود، می‌باشد. نام معادلات بین دو (/) و بصورت / / قرار می‌گیرد.

```
MODEL      FarmIncome /EQ1, EQ2, EQ3/ ;  
MODEL      FarmIncome /ALL/ ;
```

۶- مشخص کردن چگونگی حل مدل

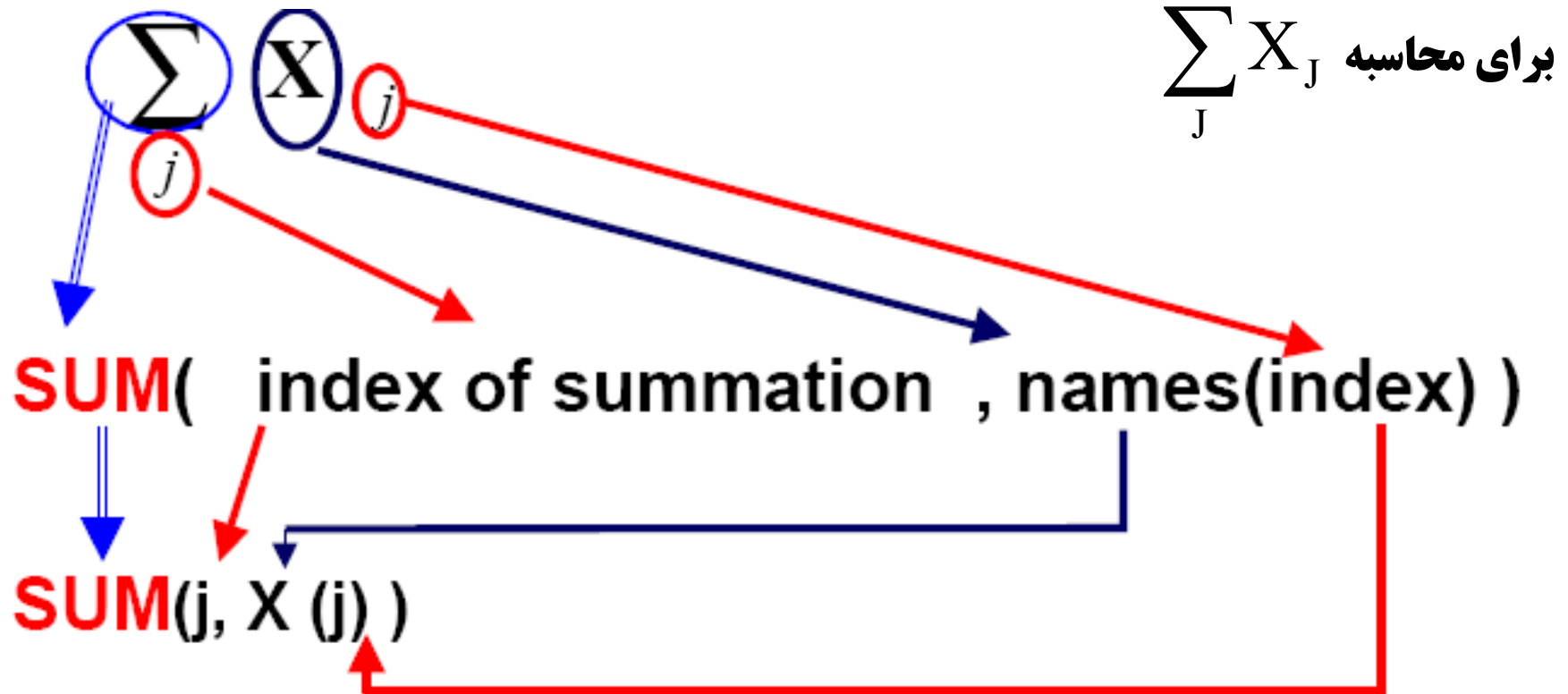
دستور SOLVE باعث می‌شود که نرم افزار GAMS یک SOLVER را برای حل مدل مورد نظر بکار ببرد.

```
SOLVE FarmIncome USING LP MAXIMIZING Profit ;
```

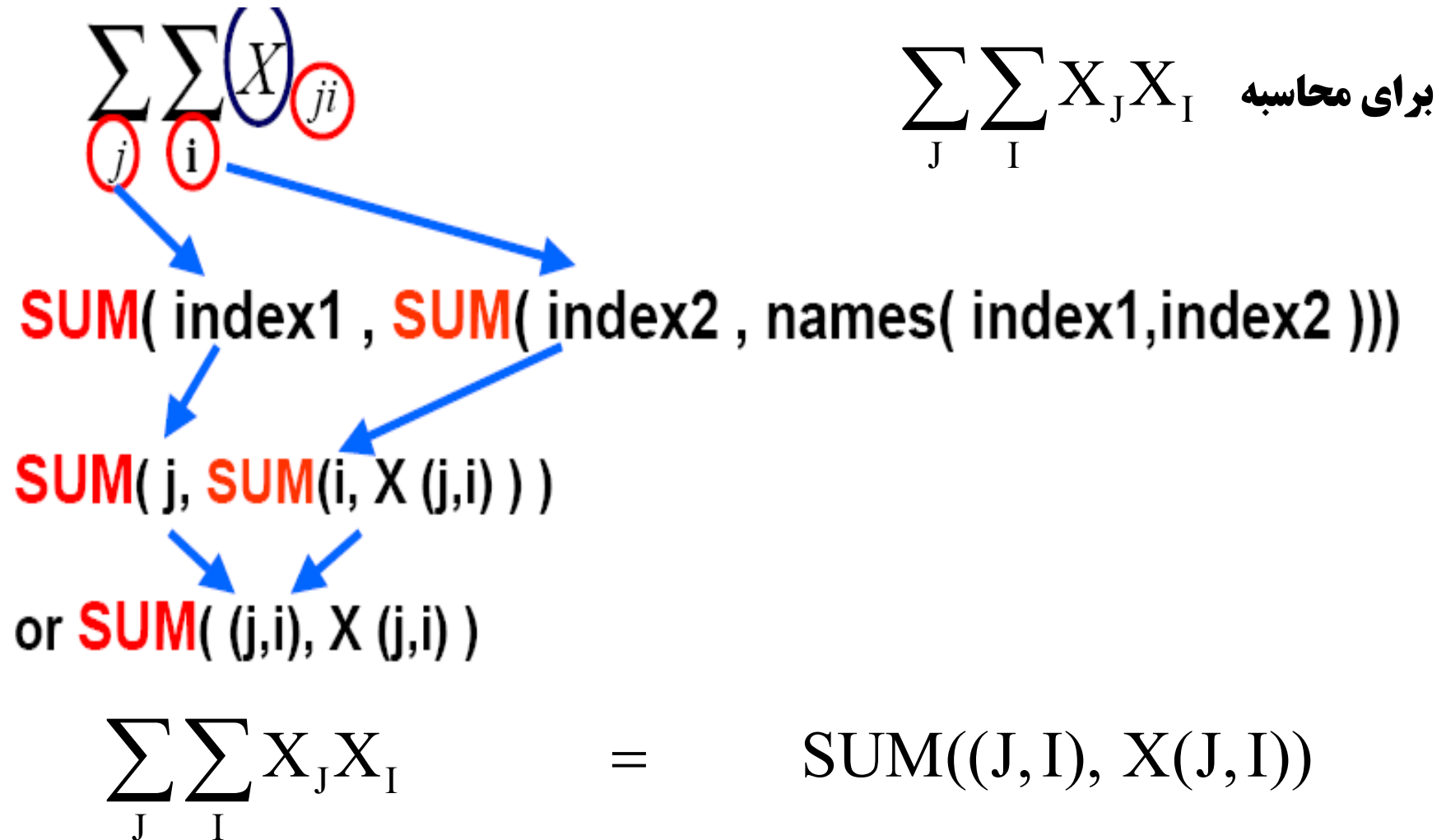
قواعدی برای محاسبه مجموع و حاصلضرب

$$\text{TotRevenue} = \text{SUM}(\text{crop}, \text{Revenue}(\text{Crop}) * \text{Production.L}(\text{Crop}))$$

$$\sum_c X_c Y_c = \sum_c X_c Y_c$$

$$\sum_i X_i = \text{SUM}(I, X(I))$$

**مثال: یک کشاورز برای تولید سه محصول (Corn, Wheat, Cotton) از دو
نهاده نیروی کار و زمین استفاده می کند. درآمد خالص حاصل از تولید سه
محصول ذرت، گندم و پنبه به ترتیب ۱۰۹، ۹۰ و ۱۱۵ دلار در هر ایکر می باشد. یک
ایکر ذرت نیاز به یک ایکر زمین و ۶ ساعت نیروی کار دارد. یک ایکر گندم نیاز
به یک ایکر زمین و ۴ ساعت نیروی کار دارد. یک ایکر پنبه نیاز به یک ایکر زمین
و ۸ ساعت نیروی کار دارد. کشاورز دارای ۱۰۰ ایکر زمین و ۵۰۰ ساعت نیروی
کار است. هدف کشاورز حداکثر کردن درآمد خالص حاصل از تولید است.**

```

SET          j      /Corn, Wheat, Cotton/
            i      /Land , Labor/;

PARAMETER
  c(j)      / corn      109      , wheat      90 , cotton      115/
  b(i)      /land 100 , labor 500/;

TABLE a(i, j)
           corn      wheat      cotton
land      1          1          1
labor     6          4          8      ;

POSITIVE VARIABLES      x(j) ;
VARIABLES                PROFIT      ;

EQUATIONS                OBJective      ,
                        constraint(i) ;

OBJective..      PROFIT=E=      SUM( J, ( c( J) ) *x( J) ) ;
constraint(i)..      SUM( J, a( i, J) *x( J) )      =L= b( i) ;

MODEL      RESALLOC /ALL/;
SOLVE RESALLOC USING LP MAXIMIZING PROFIT;

```

خروجی یک برنامه اجرا شده در محیط GAMS

پسوند فایل خروجی LST و نام فایل خروجی همان نام فایل مربوط به کدهای برنامه GAMS می باشد.

۱- کامپایل برنامه

۲- لیست خطاها

۳- لیست معادلات

۴- لیست متغیرها

۵- Model Statistics

۶- Solution Report

ویژگی های مربوط به متغیرها

<u>Variable attribute</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Lower bound	.lo	حد پائین
Upper bound	.up	حد بالا
Fixed value	.fx	مقدار ثابت
Activity level	.l	مقدار جواب
Marginal	.m	shadow price or reduced cost for that item مقادیر دوگان
Slack	.slack	

Display x.m , y.l

DISPLAY دستور

نوشتن گزارش خروجی - محاسبات - نمایش

ویژگی های مربوط به معادلات

<u>Variable attribute</u>	<u>Symbol</u>	<u>Description</u>
Lower bound	.lo	حد پائین
Upper bound	.up	حد بالا
Activity level	.l	مقدار جواب
Marginal	.m	shadow price or reduced cost for that item مقادیر دوگان

SUPPLYEQ.UP(SUPPLYL)=33;

marg(supplyl)=SUPPLYEQ.m(SUPPLYL);

Variable marginal is **variablename.M**(setdependency)

Equation marginal is **equationname.M**(setdependency)

یک شرط \$ که در یک کد برنامه GAMS بیان شود باعث می شود که یک عمل انجام شود اگر شرط درست باشد.

فرم اساسی نمایش شرط به صورت زیر است:

term\$logical condition

$$X$(y gt 0) = 10;$$

$$\text{percentchange}$(y ne 0) = 100*(x-y)/y;$$

شرط می تواند برای بیان شرایط منطقی بکار رود که دو بیان مقداری با هم از طریق عملگرهای زیر مقایسه شوند.

رابطه	عملگر GAMS	توضیح
Equality	<u>Eq</u> or =	Does $term_a = term_b$
Not Equal	<u>Ne</u> or \neq	Does $term_a \neq term_b$
Greater than	<u>GT</u> or >	Is $term_a > term_b$
Greater or =	<u>GE</u> or \geq	Is $term_a \geq term_b$
Less than	<u>LT</u> or <	Is $term_a < term_b$
Less or =	<u>LE</u> or \leq	Is $term_a \leq term_b$

مهمترین کاربردهای شرط $\$$ در یک مدل :

۱- در محاسبات : محاسبه زمانی انجام شود که شرط درست باشد.

$$X\$(qq \text{ gt } 0)=3;$$

$$qq \$(\text{sum}(I,q(i)) \text{ gt } 0)=4;$$

$$a(i) \$(qq \text{ gt } 0) = q(i)+a(i);$$

$$a(i) \$a(i) = q(i)/a(i);$$

مهمترین کاربردهای شرط \$ در یک مدل :

۲- در معادلات : مقادیر سمت راست معادلات و اجزاء سمت چپ.

Namedparameter = term1+term\$logical condition

or

Namedequation.. term1+term\$logical condition =L= other terms;

qq = qq+1\$(x gt 0);

qq = 1\$(x gt 0);

q(i) = a(i)+1\$(a(i) gt 0);

q(i) = a(i)\$ (a(i) gt 0);

X = sum(l,q(i))\$(qq gt 0)+4;

Eq4.. xvar+yvar\$(qq gt 0)=e=3;

Eq5(i).. ivar(i)\$ (a(i) gt 0)+yvar\$(qq gt 0)=e=3;

۲- در معادلات: مقادیر سمت چپ معادلات (در قسمت بیان نام معادلات).

equation name\$(logical condition)..

equation specification;

Eq1\$(qq > 0).. xvar=e=3;

Eq2\$(sum(I,q(i)) > 0).. yvar=l=4;

Eq3(i)\$(a(i) > 0).. ivar(i)=g= -a(i);

Eq7(i)\$(qq > 0).. sum(j,ivar(I,j))=g= -a(i);

تحلیل مقایسه‌ای Comparative analysis

برای ایجاد سناریوهای مختلف و مقایسه نتایج حاصل از سناریوهای مختلف

برای انجام تحلیل مقایسه‌ای دو روش وجود دارد:

روش اول: کاربرد چندین برنامه مختلف و اجرای آنها در GAMS و سپس مقایسه نتایج حاصله به صورت دستی.

روش دوم: کاربرد روش LOOP و ایجاد سیستمی برای تحلیل سناریوهای مقایسه‌ای که این روش جداولی برای مقایسه سناریوهای مختلف ایجاد می‌کند .

فرم کلی دستور LOOP

```
Loop ( (sets_to_vary),  
statement or statements to execute );
```

روش LOOP باعث می‌شود تا برنامه اجرای وضعیتی را که داخل پرانتز ذکر شده، تکرار کند و LOOP را برای هر مقدار مجموعه (SET) یا (SETS) تعریف کند.

```
LOOP (SCENARIO,  
C(I,"WATER")=RATE(SCENARIO)*C(I,"WATER");  
SOLVE MODEL4 USING LP MAXIMIZING PROFIT; );
```

در مثال فوق، دستور LOOP باعث می‌شود تا برنامه برای هر مقدار مجموعه (SCENARIO) مقدار $C(I, "WATER")$ را محاسبه کرده و سپس مدل را حل کند. به تعداد اجزاء مجموعه (SCENARIO) مدل اجرا می‌شود.

روش کاربرد دستور LOOP برای تحلیل مقایسه ای

بعد از حل مدل اولیه و برای انجام تحلیل مقایسه ای از طریق دستور LOOP مراحل زیر باید طی شود:

۱- ابتدا سناریوها و داده های مربوط به سناریوها ذکر می شود.

۲- در مرحله بعد، داده هایی که باید طی هر مرحله سناریوها تغییر یابند، ذخیره می شوند.

۳- سپس دستور LOOP ذکر می شود که باید برای هر سناریو تکرار گردد.

۴- در دستور LOOP باید ابتدا داده های تغییر یافته به حالت اولیه برگردانده شوند بطوریکه

همواره شروع LOOP از داده های اولیه باشد. سپس داده های مربوط به هر سناریو مشخص شده و

در نهایت مدل حل می شود.

①

```
SET S /S1, S2, S3/ ;
```

②

```
PARAMETER RATE(S)  
/ S1 0.2, S2 1.3, S3 4 / ;
```

```
PARAMETER OUTPUT(*,*) ;
```

③

```
PARAMETER PRICE(CROP) ;  
PRICE(CROP) = INCOME(CROP) ;
```

④

```
LOOP ( S , INCOME(CROP)=PRICE(CROP);  
INCOME("X1")= INCOME("X1")* RATE(S) ;
```

⑤

⑥

```
SOLVE exampl1 using lp maximizing profit; ) ;
```

```
OUTPUT(CROP,S)=production.L(CROP) ;
```

```
DISPLAY OUTPUT ;
```

توجه :

- یک یا چند SET را می توان در داخل LOOP بکار برد.
- مجموعه (SET) داخل LOOP را می توان با کمک \$ کنترل کرد.
- معادله equation را نمی توان در داخل LOOP بکار برد.

نمایش متن توضیحی به دو روش ستاره و ONTEXT

محاسبات

یک جزء خاص

Model library

رفع خطاها در GAMS

بعد از کامپایل برنامه توسط GAMS در صورت وجود خطا در کدهای برنامه، پیام خطا نمایش داده می‌شود.

نرم افزار GAMS خطاها را تشخیص داده و کد مربوط به پیام خطا را در فایل خروجی با پسوند LST (بصورت *.LST) ذکر می‌کند.

اغلب در نتیجه حذف یا اضافه کردن یک نقطه ویرگول (;) یا پرانتز چندین پیام خطا نمایش داده می‌شود که پیامهای خطای آخر، اغلب در نتیجه یک یا دو پیام خطای اول می‌باشند.

پس بهتر است ابتدا یک یا دو خطای اول برطرف شوند و سپس برنامه دو باره اجرا شود. در این حالت در اکثر موارد مشکل برطرف می‌شود.

سطر مربوط به پیام خطا در فایل خروجی با چهار ستاره شروع می‌شود (****). می‌توان با کمک نوار ابزار بالای پنجره برنامه GAMS چهار ستاره (****) را جستجو کرد و خطاهای مورد نظر را پیدا کرد.

سطر مربوط به پیغام خطا در فایل خروجی با چهار ستاره شروع می شود (****) و در پنجره Process با سه ستاره مشخص می شود سپس در سطر بعد در مورد خطای مورد نظر، توضیحاتی ارائه می شود.

```
*** Error 149 in C:\Program Files\GAMS22.3\docs\BigDocs\GAMS2(
Uncontrolled set entered as constant
```

با دو بار کلیک بر روی خط قرمز رنگ (مربوط به پیغام خطا) در پنجره PROCESS مکان نما به محل وقوع خطا در برنامه *.gms منتقل می شود.

خطای (\$96) : تعداد اضافی یا ناکافی نقطه ویرگول

خطای (\$170) : حذف اجزاء یک مجموعه

خطای مربوط به مجموعه ها (تعداد یا ترتیب مجموعه ها به اشتباه ذکر شوند)

پارامترها، متغیرها و جداول با کمک اندیس ها (مجموعه ها) مشخص می شوند. این اندیسها برای هر پارامتر، متغیر یا جدول تعداد معینی بوده و دارای ترتیب مشخصی می باشند.

خطا در تغییر ترتیب مجموعه ها (\$171)

RESOURUSE(RESOURCE,PROCESS)

به جای

RESOURUSE(PROCESS,RESOURCE)

خطا در تغییر تعداد مجموعه ها (\$148)

به جای RESOURUSE(RESOURCE,PROCESS) موارد زیر بکار رود:

RESOURUSE (RESOURCE,PROCESS,resource)

یا

RESOURUSE(RESOURCE)

خطای مربوط به عدم کنترل مجموعه ها (\$149)

Uncontrolled set entered as constant

در هنگام نوشتن رابطه مربوط به یک معادله، ممکن است در بیان SET های ذکر شده در نام معادله یا رابطه بیان شده برای هر معادله خطا بوجود آید. در واقع باید همه مجموعه های ارجاع داده شده توسط یک معادله تحت کنترل باشند و هیچ کدام به صورت مقداری ثابت ذکر نشوند.

AVAILABLE(**RESOURCE**)..

RESOURUSE(**RESOURCE**,**PROCESS**) *PRODUCTION(**PROCESS**) =L= RESORAVAIL(**RESOURCE**);

در مثال فوق مجموعه **RESOURCE** در نام معادله ذکر شده و در متن رابطه مربوط به معادله هم ذکر شده است ولی در مورد مجموعه اشکال وجود دارد. زیرا این مجموعه به نام معادله یا هیچ محل دیگری ارجاع داده نشده است و تحت کنترل نمی باشد.

رابطه صحیح به صورت زیر می باشد:

AVAILABLE(**RESOURCE**).. **SUM (PROCESS, RESOURUSE(**RESOURCE**,**PROCESS**)**

***PRODUCTION(**PROCESS**)** =L= RESORAVAIL(**RESOURCE**);

– خطای مربوط به برابر نبودن تعداد پیرانتزهای باز شده با تعداد پیرانتزهای بسته شده (\$408)

– خطا در انتقال داده ها از EXCEL به GAMS (دقت شود که هر ستون از داده های EXCEL در برنامه

GAMS نیز به صورت یک ستون و زیر هم قرار گیرند.

– هر متغیر ، پارامتر و معادله باید ابتدا با یک نام معرفی شوند تا بتوان در مراحل بعدی از در نوشتن

کدهای مربوط به مدل از آنها بهره گرفت.

بعضی از خصوصیات GAMS که ابزاری قوی برای مدل سازی می باشد و کاربرد زیادی دارد.
برتری های GAMS عبارتند از:

□ مدل سازی جبری

○ امکان تغییر متن مدل برای حل مسائل مختلف

○ قابلیت گسترش (Expandability)

○ تعمیم دادن مدل موجود (اضافه کردن آیتم های دیگر به مدل)

○ امکان اضافه کردن شرط به مدل

□ امکان گزارش نویسی (انجام محاسبات با کمک اطلاعات حاصل از حل مدل و نمایش

محاسبات)

□ ایجاد سند (امکان دادن نام های طولانی به متغیرها، معادلات و غیره، ذکر توضیحات و ...

□ توسعه مدل های کوچک به بزرگ (بخصوص در مورد مدل های بزرگ دارای هزاران متغیر)

□ مجموعه مدلها (Model Library)

□ کاربرد کدهای نوشته شده توسط دیگران